

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2023 m. birželio 15 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Direktyva 92/43/EEB – Natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsauga – Specialios saugomos teritorijos – 6 straipsnio 3 dalis – Preliminarus plano ar projekto vertinimas siekiant nustatyti, ar reikia atlikti tinkamą šio plano ar projekto poveikio specialiai saugomai teritorijai vertinimą – Motyvavimas – Priemonės, į kurias gali būti atsižvelgta – Būsto statybos projektas – Procesinė autonomija – Lygiavertiškumo ir veiksmingumo principai – Procesinės nuostatos, pagal kurias ginčo dalykas nustatomas remiantis ieškinio pareiškimo momentu nurodytais pagrindais“

Byloje C-721/21

dėl *High Court* (Aukštasis teismas, Airija) 2021 m. spalio 4 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2021 m. lapkričio 26 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Eco Advocacy CLG

prieš

An Bord Pleanála,

dalyvaujant:

Keegan Land Holdings,

An Taisce – The National Trust for Ireland,

ClientEarth AISBL,

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurių sudaro kolegijos pirmininkė A. Prechal, teisėjai M. L. Arastey Sahún, F. Biltgen, N. Wahl ir J. Passer (pranešėjas),

generalinė advokatė J. Kokott,

posėdžio sekretorė C. Strömholm, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2022 m. spalio 27 d. posėdžiui,

* Proceso kalba: anglų.

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Eco Advocacy CLG*, atstovaujamos *solicitors* O. Clarke ir A. O’Connell, SC O. Collins ir BL C. Lenaghan,
- *An Bord Pleanála*, atstovaujamos BL D. Browne, SC B. Foley, *solicitors* B. Magee ir J. Moore,
- *An Taisce – The National Trust for Ireland* ir *ClientEarth AISBL*, atstovaujamų BL J. Kenny ir *solicitor* F. Logue,
- Airijos vyriausybės, atstovaujamos M. Browne, A. Joyce ir M. Tierney, padedamų BL A. Carroll, SC P. Gallagher ir SC B. Kennedy,
- Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocato dello Stato* G. Palatiello,
- Europos Komisijos, atstovaujamos C. Hermes ir M. Noll-Ehlers,

susipažinęs su 2023 m. sausio 19 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl, be kita ko, 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (OL L 26, 2012, p. 1), iš dalies pakeistos 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/52/ES, (OL L 124, 2014, p. 1) (toliau – Direktyva 2011/92), 4 straipsnio 2–5 dalių ir III priedo, taip pat 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 102) 6 straipsnio 3 dalies išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Eco Advocacy CLG* ir *An Bord Pleanála* (Teritorijų planavimo agentūra, Airija) ginčą dėl šios agentūros išduoto statybos leidimo galiojimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Direktyva 92/43

- 3 Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalyje nurodyta:

„Bet kokiems planams ir projektams, tiesiogiai nesusijusiems arba nebūtinai teritorijos tvarkymui, bet galintiems ją reikšmingai paveikti individualiai arba kartu su kitais planais arba projektais, turi būti atliekamas jų galimo poveikio teritorijai įvertinimas. Atsižvelgiant į poveikio teritorijai įvertinimo išvada ir remiantis 4 dalies nuostatomis, kompetentingos nacionalinės institucijos pritaria planui ar

projektui tik įsitikinusias, kad jis neigiamai nepaveiks nagrinėjamos teritorijos vientisum[o] ir, jei reikia, išsiaiškinusios plačiosios visuomenės nuomonę.“

Direktyva 2011/92

4 Direktyvos 2011/92 4 straipsnio 2–5 dalyse nustatyta:

„2. Remdamosi 2 straipsnio 4 dalimi, valstybės narės nusprendžia, ar projektai, išvardyti II priede, turi būti vertinami pagal 5–10 straipsnius. Valstybės narės tai nusprendžia:

a) išnagrinėjusios kiekvieną atvejį;

arba

b) pagal valstybės narės nustatytas ribas ar kriterijus.

Valstybės narės gali apsispręsti naudoti abi a ir b punktuose nurodytas procedūras.

3. Kai pagal 2 dalį nagrinėjamas kiekvienas konkretus atvejis arba nustatomos ribos ar kriterijai, atsižvelgiama į aktualius atrankos kriterijus, įtvirtintus III priede. Valstybės narės gali nustatyti ribas arba kriterijus, pagal kuriuos nustatoma, kada projektams nereikia taikyti nei išvados procedūros pagal 4 ir 5 dalis, nei poveikio aplinkai vertinimo, ir (arba) ribas arba kriterijus, pagal kuriuos nustatoma, kada projektams bet kuriuo atveju reikia taikyti poveikio aplinkai vertinimą nevykdant išvados priėmimo procedūros, nustatytos pagal 4 ir 5 dalis.

4. Kai valstybės narės nusprendžia reikalauti išvados priėmimo procedūros II priede išvardytiems projektams, užsakovas pateikia informaciją apie projekto charakteristikas ir tikėtiną reikšmingą jo poveikį aplinkai. Išsamus pateiktinos informacijos sąrašas nustatytas II. A priede. Prireikus užsakovas atsižvelgia į jam žinomų kitų svarbių poveikio aplinkai vertinimų, atliktų pagal kitus nei ši direktyva [Europos] Sąjungos teisės aktus, rezultatus. Užsakovas taip pat gali pateikti bet kokių projekto charakteristikų ir (arba) priemonių, kurių numatoma imtis siekiant išvengti reikšmingo neigiamo poveikio aplinkai arba užkirsti jam kelią, nes priešingu atveju aplinka galėtų patirti reikšmingą neigiamą poveikį aplinkai, aprašymą.

5. Kompetentinga institucija priima išvadą remdamasi užsakovo pateikta informacija, pateikta pagal 4 dalį, ir prireikus atsižvelgdama į preliminarinių patikrinimų ar poveikio aplinkai vertinimų, atliktų pagal kitus nei ši direktyva Sąjungos teisės aktus, rezultatus. Išvada pateikiama visuomenei ir joje:

a) kai nuspręsta, kad reikalingas poveikio aplinkai vertinimas, nurodomos pagrindinės priežastys, dėl kurių reikalaujama tokio vertinimo remiantis atitinkamais kriterijais, išvardytais III priede, arba

b) kai nuspręsta, kad nereikalingas poveikio aplinkai vertinimas, nurodomos pagrindinės priežastys, dėl kurių nereikalaujama tokio vertinimo remiantis atitinkamais kriterijais, išvardytais III priede, ir kai užsakovas pasiūlo, pateikiamos projekto charakteristikos ir (arba) priemonės, kurių numatoma imtis siekiant išvengti bet kokio reikšmingo neigiamo poveikio aplinkai arba užkirsti jam kelią, nes priešingu atveju aplinka galėtų patirti reikšmingą neigiamą poveikį aplinkai.“

5 Šios direktyvos 11 straipsnyje numatyta:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad pagal atitinkamą nacionalinę teisinę sistemą suinteresuotos visuomenės nariai:

<...>

turėtų teisę į peržiūr[ą] teisme ar kitoje įstatymo nustatytoje nepriklausomoje ir nešališkoje institucijoje, kad užginčytų sprendimų, veikimo ar neveikimo, kuriems pagal šią direktyvą taikomos visuomenės dalyvavimo nuostatos, materialinį ar procesinį teisėtumą.

2. Valstybės narės nustato, kuriuo etapu sprendimai, veikimas ar neveikimas gali būti ginčijami.

<...>

4. <...>

Bet kuri tokia procedūra turi būti teisinga, nešališka, savalaikė ir ne pernelyg brangi.

<...>“

6 Minėtos direktyvos III priede išvardyti kriterijai, pagal kuriuos sprendžiama, ar turi būti vykdomas tos pačios direktyvos II priede išvardytų projektų poveikio aplinkai vertinimas.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

7 Ginčas pagrindinėje byloje susijęs su 320 būstų statybos vadinamojoje *Charterschool Land* (Trimas, Mido grafystė, Airija) teritorijoje, netoli Boinės ir Blekvoterio upių specialios saugomos teritorijos (IE0002299), nustatytos pagal Direktyvą 92/43, ir Boinės ir Blekvoterio upių specialios apsaugos teritorijos (IE0004232), nustatytos pagal 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos (OL L 20, 2010, p. 7), projektu.

8 Po įvairių neoficialių kontaktų oficialus prašymas išduoti šio projekto statybos leidimą buvo pateiktas 2020 m. liepos 8 d.

9 Minėtame projekte, be kita ko, numatyta, kad teritorijos eksploatavimo etape paviršinės nuotekos bus surenkamos po žeme esančiuose kaupimo rezervuaruose. Jie veiks kartu su tinkamais srovės reguliatoriais, kurie bus sumontuoti prie kiekvieno nuotekų rezervuaro išleidimo angos. Ant visų rezervuarų įtekėjimo vamzdžio bus įrengtas 1 klasės purvo separatorius, siekiant išvalyti paviršinių vandenį ir pašalinti bet kokius galimus teršalus prieš nuotekoms patenkant į rezervuarą ir galiausiai prieš jas išleidžiant. Vanduo ištekės į upelį – Boinės upės intaką, esantį maždaug už 100 metrų į pietus nuo statybos projekto vietos.

10 Dėl prašymo išduoti statybos leidimą pastabas pateikė, be kita ko, nevyriausybinių organizacijų *An Taisce – The National Trust for Ireland* ir *Meath County Council* (Mido grafystės taryba, Airija); jos išreiškė tam tikrų abejonių dėl galimo šio projekto poveikio šio sprendimo 7 punkte nurodytoms teritorijoms, visų pirma Boinės upės vandens kokybei ir atitinkamoms saugomoms rūšims.

- 11 2020 m. spalio 27 d. sprendimu Teritorijų planavimo agentūra patvirtino minėtą projektą, išdavė prašomą statybos leidimą ir, remdamasi savo 2020 m. spalio 6 d. ekspertės ataskaita, nusprendė, kad nereikia atlikti nei poveikio aplinkai vertinimo pagal Direktyvą 2011/92, nei atitinkamo vertinimo pagal Direktyvą 92/43.
- 12 Pareiškėja pagrindinėje byloje pateikė skundą dėl šio sprendimo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme; šis 2021 m. gegužės 27 d. sprendimu (toliau – 2021 m. gegužės 27 d. sprendimas) atmetė įvairius prieštaravimus dėl šio skundo, paskui atmetė šį skundą tiek, kiek jis buvo grindžiamas nacionaline teise ir tam tikrais Sąjungos teisės aspektais.
- 13 Kiek tai susiję su pagrindais, dėl kurių tas teismas dar nepriėmė sprendimo, iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad jais pareiškėja, be kita ko, teigia, jog, pirma, 2020 m. spalio 27 d. sprendime aiškiai nenurodyta, kuriuose dokumentuose išdėstyti teritorijų planavimo agentūros argumentai, susiję su jos sprendimu nereikalauti atlikti poveikio aplinkai vertinimo, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2011/92, ir tinkamo vertinimo, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 92/43, antra, ši agentūra neatsakė į Mido grafystės tarybos ir *An Taisce – The National Trust for Ireland* pastabose išreikštas abejones ir, trečia, minėta agentūra aiškiai vienas po kito neišnagrinėjo Direktyvos 2011/92 III priede nustatytų kriterijų. Be to, minėtas teismas pažymi, kad ta pati agentūra manė, jog aptariama darni drenažo sistema yra ne poveikio švelninimo priemonė, o standartinė būsto statybos projektų, kaip antai nagrinėjamų pagrindinėje byloje, charakteristika.
- 14 Vis dėlto iš 2021 m. gegužės 27 d. sprendimo matyti, kad pareiškėja pagrindinėje byloje per prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo posėdį pirmą kartą pateikė pirmesniame punkte nurodytus pirmąjį ir trečiąjį teiginius.
- 15 Šiomis aplinkybėmis *High Court* (Aukštasis teismas, Airija) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
 - „1. Ar bendrasis Sąjungos teisės viršenybės ir (arba) lojalaus bendradarbiavimo principas lemia tai, kad apskritai arba konkrečiai aplinkos teisės srityje tais atvejais, kai šalis užginčija administracinės priemonės galiojimą, aiškiai arba numanomai remdamasi tam tikra Sąjungos teisės priemone, bet nepatikslina, kurios šios priemonės nuostatos buvo pažeistos arba kokiu konkrečiu išaiškinimu remiantis jos buvo pažeistos, skundą gavęs nacionalinis teismas turi arba gali jį išnagrinėti, nepaisydamas vidaus procesinių nuostatų, pagal kurias šalies procesiniuose dokumentuose turi būti nurodyti konkretūs pažeidimai?
 2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar Direktyvos 2011/92 4 straipsnio 2, 3, 4 ir (arba) 5 dalys, ir (arba) III priedas, ir (arba) ši direktyva, siejama su teisinio saugumo principu ir gero administravimo reikalavimais pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 41 straipsnį, lemia tai, kad, jeigu kompetentinga institucija nusprendžia neatlikti pasiūlymo dėl plėtros leidimo poveikio aplinkai vertinimo, turi būti aiškiai, atskirai ir (arba) konkrečiai nurodyta, kokiuose tiksliai dokumentuose išdėstyti kompetentingos institucijos motyvai?
 3. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar Direktyvos 2011/92 4 straipsnio 2, 3, 4 ir (arba) 5 dalys, ir (arba) III priedas, ir (arba) ši direktyva, siejama su teisinio saugumo principu ir gero administravimo reikalavimais pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 41 straipsnį, lemia tai, kad tais atvejais, kai kompetentinga institucija nusprendžia neatlikti

pasiūlymo dėl plėtros leidimo poveikio aplinkai vertinimo, kyla pareiga aiškiai pateikti visų konkrečių minėtos direktyvos III priedo punktų ir papunkčių analizę tiek, kiek šie punktai ir papunkčiai gali turėti reikšmės aptariamai plėtrai?

4. Ar Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalį reikia aiškinti taip, kad taikant principą, pagal kurį, siekiant nustatyti, ar būtina vėliau atlikti tinkamą plano arba projekto poveikio aptariamai teritorijai vertinimą, atrankos etape [išankstinio vertinimo etape] nėra tikslinga atsižvelgti į priemones, kuriomis siekiama išvengti žalingo plano arba projekto poveikio šiai teritorijai arba jį sumažinti, valstybės narės kompetentinga institucija [negali] atsižvelgti į plano arba projekto charakteristikas, susijusias su teršalų šalinimu, kurios gali sumažinti žalingą poveikį Europos svarbos teritorijai, tik dėl to, kad šios charakteristikos nėra numatytos kaip poveikio švelninimo priemonės, net jeigu jos ir turi tokį poveikį, ir kad jos būtų buvusios įtrauktos į projektą kaip standartinės charakteristikos, nepaisant poveikio aptariamai Europos svarbos teritorijai?
5. Ar Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinama taip, kad, jeigu valstybės narės kompetentinga institucija, nepaisydama ekspertų įstaigų užduotų klausimų arba išreikštų abejonių, atrankos etape [išankstinio vertinimo etape] yra įsitikinusi, kad tinkamo vertinimo atlikti nereikia, ši institucija turi aiškiai ir išsamiai nurodyti motyvus, galinčius išsklaidyti visas pagrįstas mokslines abejones dėl numatytų darbų poveikio Europos svarbos teritorijai ir aiškiai bei individualiai išsklaidančius kiekvieną su tuo susijusią abejoną, išreikštą per visuomenės dalyvavimo procesą?
6. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalį ir (arba) šią direktyvą, siejamą su teisinio saugumo principu ir gero administravimo reikalavimais pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 41 straipsnį, tais atvejais, kai kompetentinga institucija nusprendžia neatlikti pasiūlymo dėl plėtros leidimo tinkamo vertinimo, turi būti aiškiai, atskirai ir (arba) konkrečiai nurodyta, kokiuose tiksliai dokumentuose išdėstyti kompetentingos institucijos motyvai?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

16. Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Sąjungos teisė turi būti aiškinama taip, kad tuo atveju, kai šalis, pateikusi skundą dėl administracinio sprendimo panaikinimo, grįsdama šį skundą aiškiai arba numanomai remiasi tam tikru Sąjungos teisės aktu, bet nepatikslinka, kurios šio akto nuostatos buvo pažeistos arba kokiu konkrečiu išaiškinimu remiantis jos buvo pažeistos, tokį skundą gavęs nacionalinis teismas turi arba gali jį išnagrinėti, nepaisydamas vidaus procesinių nuostatų, pagal kurias šalies procesiniuose dokumentuose turi būti aiškiai nurodyti konkretūs pažeidimai.
17. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą nacionalinis teismas necitavo aptariamą procesinės nuostatos. Vis dėlto iš šio prašymo, iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos ir šioje byloje pateiktų rašytinių pastabų matyti, kad remiamasi *Rules of the Superior Courts* (Aukštesniųjų teismų procedūros taisyklės); pagal jas, pirma, prašymas dėl teisminės peržiūros turi būti grindžiamas reikalavimais ir pagrindais, kuriais grindžiami šie reikalavimai, tiksliai nurodant

- kiekvieną iš šių pagrindų ir dėl kiekvieno pagrindo pateikiant faktines aplinkybes ar įrodymus, kuriais jis grindžiamas, ir, antra, pareiškėjas per posėdį negali remtis jokiais kitais pagrindais ar pateikti jokių kitų reikalavimų, išskyrus tuos, kurie nurodyti šiame prašyme.
- 18 Nagrinėjamu atveju iš 2021 m. gegužės 27 d. sprendimo matyti, kad šios procesinės nuostatos pažeidžiamos dėl to, kad pareiškėja pagrindinėje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme remiasi pagrindais, kuriais grindžiami antrasis, trečiasis ir šeštasis klausimai, todėl tas teismas privalo atmesti šiuos pagrindus kaip nepriimtinius, išskyrus atvejus, kai pagal Sąjungos teisę reikalaujama ar leidžiama juos nagrinėti.
 - 19 Taigi, siekiant pateikti naudingą atsakymą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, reikia konstatuoti, kad pirmuoju klausimu šis teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Sąjungos teisė turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiama nacionalinė procesinė nuostata, kaip antai aprašyta šio sprendimo 17 punkte.
 - 20 Kaip iš esmės pažymėjo generalinė advokatė išvados 29 ir 30 punktuose, nors pagal Sąjungos teisę, remiantis Direktyvos 2011/92 11 straipsniu ir Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, pasirašytos 1998 m. birželio 25 d. Orhuse ir Europos bendrijos vardu patvirtintos 2005 m. vasario 17 d. Tarybos sprendimu 2005/370/EB (OL L 124, 2005, p. 1), 9 straipsniu, reikalaujama užtikrinti, be kita ko, aplinkos apsaugos asociacijoms teisę pasinaudoti veiksminga ir sąžininga peržiūros procedūra, ji nenumato nei kaip, nei kada turi būti nurodyti pagrindai, kuriais ginčijamas atitinkamų sprendimų, veikimo ar neveikimo teisėtumas.
 - 21 Remiantis Teisingumo Teismo suformuota jurisprudencija, nesant šią sritį reglamentuojančių Sąjungos teisės aktų, kiekviena valstybė narė savo nacionalinės teisės sistemoje turi paskirti kompetentingus teismus ir nustatyti ieškinių, skirtų iš Sąjungos teisės kylančių asmenų teisių apsaugai užtikrinti, procesines taisykles su sąlyga, kad, visų pirma, tokios taisyklės nebus mažiau palankios nei taikomos panašioms nacionaline teise grindžiamiems ieškiniams (lygiavertiškumo principas) ir, antra, kad dėl jų naudojimosi Sąjungos teisėje nustatytais teisėmis netaps praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas) (2007 m. birželio 7 d. Sprendimo *van der Weerd ir kt.*, C-222/05–C-225/05, EU:C:2007:318, 28 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
 - 22 Pirma, dėl veiksmingumo principo pažymėtina, kad iš jurisprudencijos matyti, jog pagal jį iš esmės nereikalaujama, kad nacionaliniai teismai *ex officio* nurodytų teisinį pagrindą, grindžiamą šios teisės nuostatų pažeidimu, jei tokio pagrindo nagrinėjimas juos įpareigotų viršyti šalių apibrėžto ginčo ribas ir dėl to jie turėtų remtis kitais faktais ir aplinkybėmis nei tie, kuriais grįsdama savo prašymą rėmėsi šių nuostatų taikymu suinteresuota šalis (2017 m. balandžio 26 d. Sprendimo *Farkas*, C-564/15, EU:C:2017:302, 32 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
 - 23 Be to, Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad nacionalinės procesinės nuostatos, pagal kurias ginčo dalykas nustatomas pagal tokius ieškinio pagrindus, kokie buvo nurodyti jį pareiškiant, yra suderinamos su veiksmingumo principu, jeigu jomis užtikrinama tinkama proceso eiga, be kita ko, apsaugant jį nuo didesnių laiko sąnaudų, kurių neišvengiama vertinant naujus pagrindus (2021 m. spalio 6 d. Sprendimo *Conorzio Italian Management ir Catania Multiservizi*, C-561/19, EU:C:2021:799, 64 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

- 24 Nagrinėjamu atveju neatrodo, kad dėl nagrinėjamų procesinių nuostatų, kaip antai apibūdintų šio sprendimo 17 punkte, taptų praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga įgyvendinti pagal direktyvas 2011/92 ir 92/43 suteiktas teises, nagrinėjamas pagrindinėje byloje; priešingai, jos galėtų palengvinti tinkamą proceso eigą, nes pagal jas reikalaujama, kad ieškinyje nurodyti pagrindai būtų pakankamai tikslūs.
- 25 Galiausiai, nors Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad tam tikrose srityse, ypač vartotojų apsaugos srityje, nacionaliniai teismai gali būti įpareigoti *ex officio* įvertinti, ar laikomasi iš Sąjungos teisės normų kylančių reikalavimų šioje srityje (šiuo klausimu žr. 2016 m. balandžio 21 d. Sprendimo *Radlinger ir Radlingerová*, C-377/14, EU:C:2016:283, 66 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją), vis dėlto toks reikalavimas, kylantis dėl šių sričių ir atitinkamų Sąjungos teisės nuostatų ypatumų, kaip antai būtinybės ištaisyti disbalansą tarp vartotojo ir pardavėjo ar tiekėjo, nagrinėjamu atveju negali būti kildinamas iš Sąjungos teisės normų, numatytų šio sprendimo 18 punkte nurodytuose pagrinduose.
- 26 Antra, kadangi, remiantis Teisingumo Teismo turima informacija, pagrindinėje byloje nagrinėjamos procesinės nuostatos taikomos neatsižvelgiant į tai, ar nurodyti pažeidimai susiję su Airijos, ar su Sąjungos teise, taip pat neatrodo, kad jos prieštarauja lygiavertiškumo principui.
- 27 Žinoma, šio principo laikymasis reikalauja, kad pagal vidaus teisės nuostatas, susijusias su procesinėmis taisyklėmis, teismas turėtų pareigą *ex officio* iškelti nacionalinės teisės pažeidimu grindžiamą pagrindą; tokia pareiga turi būti taikoma lygiai taip pat, kiek tai susiję su tokio paties pobūdžio Sąjungos teisės pažeidimu grindžiamu pagrindu. Taip pat yra, kai nacionalinė teisė suteikia teismui galimybę iškelti tokį pagrindą *ex officio* (2017 m. balandžio 26 d. Sprendimo *Farkas*, C-564/15, EU:C:2017:302, 35 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 28 Vis dėlto nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismo turimoje bylos medžiagoje nėra jokios informacijos, kuri rodytų, kad pagal Airijos teisę prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi tokią pareigą ar galimybę. Priešingai, iš 2021 m. gegužės 27 d. sprendimo matyti, kad pagal šią teisę nacionaliniai teismai turi pripažinti nepriimtinais visus pagrindus, kurie yra tokio pobūdžio, kaip nurodytieji šio sprendimo 18 punkte, neatsižvelgiant į tai, ar jie grindžiami Sąjungos, ar nacionalinės teisės pažeidimu, nes jie nebuvo suformuluoti taip tiksliai, kaip to reikalaujama ieškinyje.
- 29 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad Sąjungos teisė turi būti aiškinama taip: pagal ją nedraudžiama nacionalinė procesinė nuostata, pagal kurią, pirma, prašymas dėl teisminės peržiūros tiek nacionalinės teisės, tiek Sąjungos teisės nuostatų, kaip antai Direktyvos 2011/92 4 straipsnio 2–5 dalių ir III priedo arba Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies, atžvilgiu turi būti grindžiamas reikalavimais ir pagrindais, kuriais tie reikalavimai pagrįsti, išsamiai išdėstant kiekvieną iš šių pagrindų ir dėl kiekvieno pagrindo pateikiant faktines aplinkybes ar įrodymus, kuriais jis grindžiamas, ir, antra, pareiškėjas per posėdį negali remtis jokiais kitais pagrindais ar pateikti jokių kitų reikalavimų, išskyrus tuos, kurie nurodyti šiame prašyme.

Dėl antrojo, trečiojo ir šeštojo klausimų

- 30 Atsižvelgiant į atsakymą į pirmąjį klausimą, nereikia atsakyti į antrąjį, trečiąjį ir šeštąjį klausimus.

Dėl penktojo klausimo

- 31 Penktuoju klausimu, kurį reikia nagrinėti prieš ketvirtąjį klausimą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinama taip, kad, kai valstybės narės kompetentinga institucija nusprendžia, jog tinkamo vertinimo atlikti nereikia, ši institucija turi aiškiai ir išsamiai nurodyti motyvus, pagrindžiančius jos sprendimą ir galinčius išsklaidyti visas pagrįstas mokslines abejones dėl numatyto plano ar projekto poveikio atitinkamai teritorijai ir aiškiai bei individualiai išsklaidančius kiekvieną su tuo susijusią abejonę, išreikštą per visuomenės dalyvavimo procesą.
- 32 Nei Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalyje, nei jokiaje kitoje tos direktyvos nuostatoje nenumatyta reikalavimų, susijusių su sprendimų, priimtų pagal šio 6 straipsnio 3 dalį, motyvavimu.
- 33 Atsižvelgiant į tai, reikia priminti, kad, pirma, teisė į gerą administravimą, kuri atspindi bendrą Sąjungos teisės principą, apima reikalavimus, kurių turi paisyti valstybės narės įgyvendindamos Sąjungos teisę. Prie šių reikalavimų priskiriama nacionalinių institucijų pareiga motyvuoti sprendimus yra ypač svarbi, nes ji suteikia galimybę jų adresatams ginti savo teises įmanomomis geriausiomis sąlygomis ir žinant visas aplinkybes nuspręsti, ar naudinga dėl jų pareikšti ieškinį. Ji taip pat reikalinga, kad teismai galėtų vykdyti šių sprendimų teisėtumo kontrolę (2017 m. lapkričio 9 d. Sprendimo *LS Customs Services*, C-46/16, EU:C:2017:839, 39 ir 40 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).
- 34 Antra, Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalyje numatyta vertinimo procedūra, kuria, atliekant išankstinę kontrolę, siekiama užtikrinti, kad planas ar projektas, tiesiogiai nesusijęs su teritorijos tvarkymu ar jam nebūtinai, bet galintis ją reikšmingai paveikti, būtų patvirtintas, tik jeigu neigiamai nepaveiks šios teritorijos vientisumo (2019 m. liepos 29 d. Sprendimo *Inter-Environnement Wallonie ir Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen*, C-411/17, EU:C:2019:622, 117 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 35 6 straipsnio 3 dalyje išskiriami du joje numatytos vertinimo procedūros etapai.
- 36 Pirmajame etape, kuris numatytas šios nuostatos pirmame sakinyje, reikalaujama, kad valstybės narės atliktų tinkamą plano ar projekto galimo poveikio saugomai teritorijai vertinimą, jei tikėtina, kad šis planas ar projektas gali reikšmingai paveikti tą teritoriją. Tos pačios nuostatos antrame sakinyje numatytame antrajame etape, kuris pradedamas pabaigus minėtą tinkamą vertinimą, toks planas ar projektas patvirtinimas, tik jeigu jis neigiamai nepaveikia atitinkamos teritorijos vientisumo, su sąlyga, kad laikomasi Direktyvos 92/43 6 straipsnio 4 dalies nuostatų (2019 m. liepos 29 d. Sprendimo *Inter-Environnement Wallonie ir Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen*, C-411/17, EU:C:2019:622, 119 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 37 Šiuo klausimu, pirma, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad atlikti Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalyje numatytą tinkamą plano ar projekto vertinimą reikalaujama, jeigu yra tikimybė arba pavojus, kad atitinkama teritorija bus reikšmingai paveikta. Atsižvelgiant visų pirma į atsargumo principą, laikoma, kad toks pavojus yra, kai, vadovaujantis geriausiomis atitinkamos srities mokslo žiniomis, negalima atmesti galimybės, kad atitinkamas planas ar projektas gali pakenkti nagrinėjamos teritorijos apsaugos tikslams. Pavojus turi būti vertinamas atsižvelgiant, be kita ko, į su tokiu planu ar projektu susijusios teritorijos charakteristikas ir specifines aplinkos sąlygas (2019 m. liepos 29 d. Sprendimo *Inter-Environnement Wallonie ir Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen*, C-411/17, EU:C:2019:622, 134 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

- 38 Antra, pagal suformuotą jurisprudenciją tinkamas plano ar projekto poveikio vertinimas reiškia, kad prieš jį patvirtinant, atsižvelgiant į geriausias mokslo žinias šioje srityje, turi būti nustatyti visi to plano ar projekto aspektai, atskirai arba kartu su kitais planais ar projektais galintys paveikti šios teritorijos apsaugos tikslus. Kompetentingos nacionalinės institucijos leidžia vykdyti veiklą tik įsitikinusios, kad ji neturės žalingo poveikio šios teritorijos vientisumui. Taip yra tuomet, kai mokslo požiūriu nekyla jokių pagrįstų abejonių, kad nebus tokio poveikio (2019 m. liepos 29 d. Sprendimo *Inter-Environnement Wallonie ir Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen*, C-411/17, EU:C:2019:622, 120 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 39 Remiantis jurisprudencija, šiame vertinime negali būti spragų; jame turi būti pateikti išsamūs, tikslūs ir galutiniai duomenys bei išvados, galintys išsklaidyti bet kokias pagrįstas mokslines abejones dėl numatytų darbų poveikio atitinkamai saugomai teritorijai (2018 m. liepos 25 d. Sprendimo *Grace ir Sweetman*, C-164/17, EU:C:2018:593, 39 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija ir 2018 m. lapkričio 7 d. Sprendimo *Holohan ir kt.*, C-461/17, EU:C:2018:883, 49 punktas).
- 40 Toks reikalavimas reiškia, kad, atlikusi tinkamą vertinimą, kompetentinga institucija turi galėti pakankamai pagrįsti, kas jai leido prieš suteikiant leidimą įsitikinti, kad, nepaisant galimų priešingų nuomonių, nėra jokių pagrįstų mokslinių abejonių dėl konkrečioje teritorijoje numatytų darbų poveikio aplinkai (šiuo klausimu žr. 2018 m. lapkričio 7 d. Sprendimo *Holohan ir kt.*, C-461/17, EU:C:2018:883, 51 punktą).
- 41 Tokie motyvavimo reikalavimai taip pat turi būti tenkinami ir tuo atveju, kai, kaip nagrinėjamu atveju, kompetentinga institucija patvirtina projektą, galintį paveikti saugomą teritoriją, nereikalaujama tinkamo vertinimo, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalį.
- 42 Darytina išvada, kad, jeigu kompetentinga institucija nusprendžia išduoti tokio projekto leidimą, nereikalaujama atlikti tinkamo vertinimo, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, pagal Sąjungos teisę nereikalaujama, kad ši institucija tokio sprendimo motyvuojamojoje dalyje atsakytų į vieną po kito visus per administracinę procedūrą suinteresuotųjų asmenų iškeltus teisinius ir faktinius klausimus; vis dėlto ji turi pakankamai pagrįsti, kas jai leido prieš išduodant tokį leidimą įsitikinti, kad, nepaisant priešingų nuomonių ir jose išreikštų pagrįstų abejonių, buvo išsklaidytos bet kokios pagrįstos mokslinės abejonės dėl galimybės, kad šis projektas turės reikšmingą poveikį šiai teritorijai.
- 43 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į penktąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinama taip: jeigu kompetentinga institucija nusprendžia išduoti plano ar projekto, galinčio paveikti pagal šią direktyvą saugomą teritoriją, leidimą nereikalaujama atlikti tinkamo vertinimo, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, ši institucija tokio sprendimo motyvuojamojoje dalyje neprivalo atsakyti į visus per administracinę procedūrą iškeltus teisinius ir faktinius klausimus; vis dėlto ji turi pakankamai pagrįsti, kas jai leido prieš išduodant tokį leidimą įsitikinti, kad, nepaisant priešingų nuomonių ir jose išreikštų pagrįstų abejonių, buvo išsklaidytos bet kokios pagrįstos mokslinės abejonės dėl galimybės, kad šis projektas turės reikšmingą poveikį šiai teritorijai.

Dėl ketvirtąjo klausimo

- 44 Ketvirtuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinama taip, kad siekiant nustatyti, ar reikia atlikti tinkamą plano ar projekto poveikio pagal šią direktyvą saugomai teritorijai vertinimą, galima atsižvelgti į šio plano ar projekto charakteristikas, susijusias su teršalų šalinimu ir galinčias sumažinti žalingą minėto plano ar projekto poveikį šiai teritorijai, jeigu šios charakteristikos buvo įtrauktos į tą patį planą ar projektą kaip standartinės charakteristikos, nepaisant bet kokio poveikio minėtai teritorijai.
- 45 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad nacionalinis teismas kelia šį klausimą, be kita ko, atsižvelgdamas į 2018 m. balandžio 12 d. Sprendimą *People Over Wind ir Sweetman* (C-323/17, EU:C:2018:244). Konkrečiai kalbant, jam kyla klausimas, ar, atsižvelgiant į tą sprendimą, teritorijų planavimo agentūra, priimdama sprendimą nereikalauti tinkamo pagrindinėje byloje nagrinėjamo projekto poveikio šio sprendimo 7 punkte nurodytoms teritorijoms vertinimo, galėjo atsižvelgti į šio sprendimo 9 punkte aprašytas priemones.
- 46 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad 2018 m. balandžio 12 d. Sprendimo *People Over Wind ir Sweetman* (C-323/17, EU:C:2018:244) 40 punkte Teisingumo Teismas konstatavo, kad Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinama taip, kad siekiant nustatyti, ar vėliau būtina atlikti tinkamą plano ar projekto poveikio atitinkamai teritorijai vertinimą, išankstinio vertinimo etape nereikia atsižvelgti į priemones, kuriomis siekiama išvengti plano ar projekto kenksmingo poveikio šiai teritorijai arba jį sumažinti.
- 47 Tame pačiame sprendime Teisingumo Teismas, be kita ko, konstatavo, kad aplinkybė, jog vertinant būtinybę atlikti tinkamą vertinimą atsižvelgiama į priemones, kuriomis siekiama išvengti minėto plano ar projekto kenksmingo poveikio nagrinėjamai teritorijai arba jį sumažinti, leidžia daryti prielaidą, jog tikėtina, kad šiai teritorijai padarytas stiprus poveikis, todėl reikia atlikti tokį vertinimą, o šią išvadą patvirtina ir tai, kad išsami ir tiksli nagrinėjamų priemonių, kuriomis siekiama išvengti minėto plano ar projekto neigiamo poveikio nagrinėjamai teritorijai arba jį sumažinti, analizė turi būti atlikta ne išankstinio, o būtent tinkamo vertinimo etape. Be to, Teisingumo Teismo teigimu, jeigu į tokias priemones, kurių buvo imtasi išankstinio vertinimo etape, būtų atsižvelgta, galėtų būti pažeistas Direktyvos 92/43 veiksmingumas, taip pat, konkrečiai kalbant, nukentėtų tinkamo vertinimo etapas, nes jis prarastų prasmę ir kultū vertinimo etapo, kuris vis dėlto yra esminė šioje direktyvoje numatyta garantija, apėjimo pavojus (šiuo klausimu žr. 2018 m. balandžio 12 d. Sprendimo *People Over Wind ir Sweetman*, C-323/17, EU:C:2018:244, 35–37 punktus).
- 48 Vis dėlto tokie argumentai negali lemti to, kad išankstinio projekto vertinimo etape nebūtų atsižvelgta į visus projektą sudarančius elementus, kurie mažina jo neigiamą poveikį atitinkamai teritorijai.
- 49 Taigi, kai tokie elementai yra įtraukiami rengiant projektą ne siekiant sumažinti neigiamą šio projekto poveikį atitinkamai teritorijai, o kaip standartinės charakteristikos, kurių reikalaujama dėl visų tos pačios rūšies projektų, šie elementai, be kita ko, negali būti laikomi galimo reikšmingo neigiamo poveikio šiai teritorijai įrodymu, priešingai nei šio sprendimo 46 ir 47 punktuose nurodytos priemonės.

- 50 Su sąlyga, kad tai patikrins prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atrodo, kad šio sprendimo 9 punkte nurodytų priemonių įtraukimas rengiant projektus, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, bendrai yra privalomas pagal planavimo aktus ir kad šiuo atveju to buvo reikalaujama pagal 2013–2019 m. Mido grafystės plėtros planą; dėl jo, be kita ko, buvo atliktas aplinkosauginis vertinimas pagal 2001 m. birželio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2001/42/EB dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo (OL L 197, 2001, p. 30; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 6 t., p. 157).
- 51 Taigi pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalį, aiškinamą atsižvelgiant į atsargumo principą, nedraudžiama atsižvelgti į tokias priemones šių projektų išankstinio vertinimo etape.
- 52 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į ketvirtąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinama taip: siekiant nustatyti, ar reikia atlikti tinkamą plano ar projekto poveikio teritorijai vertinimą, galima atsižvelgti į šio plano ar projekto charakteristikas, susijusias su teršalų šalinimu ir galinčias sumažinti žalingą minėto plano ar projekto poveikį šiai teritorijai, jeigu šios charakteristikos buvo įtrauktos į tą patį planą ar projektą kaip standartinės charakteristikos, būdingos tokiam planui ar projektui, nepaisant bet kokio poveikio minėtai teritorijai.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 53 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

- 1. Sąjungos teisė turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nedraudžiama nacionalinė procesinė nuostata, pagal kurią, pirma, prašymas dėl teisminės peržiūros tiek nacionalinės teisės, tiek Sąjungos teisės nuostatų, kaip antai 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo, iš dalies pakeistos 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/52/ES, 4 straipsnio 2–5 dalių ir III priedo arba 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos 6 straipsnio 3 dalies, atžvilgiu turi būti grindžiamas reikalavimais ir pagrindais, kuriais tie reikalavimai pagrįsti, išsamiai išdėstant kiekvieną iš šių pagrindų ir dėl kiekvieno pagrindo pateikiant faktines aplinkybes ar įrodymus, kuriais jis grindžiamas, ir, antra, pareiškėjas per posėdį negali remtis jokiais kitais pagrindais ar pateikti jokių kitų reikalavimų, išskyrus tuos, kurie nurodyti šiame prašyme.**

- 2. Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalis**

turi būti aiškinama taip:

jei kompetentinga institucija nusprendžia išduoti plano ar projekto, galinčio paveikti pagal šią direktyvą saugomą teritoriją, leidimą nereikalaujama atlikti tinkamo vertinimo, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, ši institucija tokio sprendimo motyvuojamojoje dalyje neprivalo atsakyti į visus per administracinę procedūrą

iškeltus teisinius ir faktinius klausimus; vis dėlto ji turi pakankamai pagrįsti, kas jai leido prieš išduodant tokį leidimą įsitikinti, kad, nepaisant priešingų nuomonių ir jose išreikštų pagrįstų abejonų, buvo išsklaidytos bet kokios pagrįstos mokslinės abejonės dėl galimybės, kad šis projektas turės reikšmingą poveikį šiai teritorijai.

3. Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalis

turi būti aiškinama taip:

siekiant nustatyti, ar reikia atlikti plano ar projekto galimo poveikio teritorijai tinkamą vertinimą, galima atsižvelgti į šio plano ar projekto savybes, dėl kurių pašalinami teršalai ir gali sumažėti minėto plano ar projekto neigiamas poveikis šiai teritorijai, kai šios charakteristikos buvo įtrauktos į tą patį planą ar projektą kaip standartinės charakteristikos, būdingos tokiam planui ar projektui, neatsižvelgiant į bet kokį poveikį minėtai teritorijai.

Parašai.